

မိမိယာလောက ရွက်ပေနှင်း

ဘာသာပြန်သူ၏ အမှာ

ဗိုလ်ချုပ်လမ်းမကြီးနဲ့ ၃၁ လမ်းထောင့်မှာ လေအေးစက်တပ်ထားတဲ့ စားသောက်ဆိုင်တစ်ဆိုင် ရှိပါတယ်။ ကျွန်မက ရန်ကုန်မြို့လမ်းမတွေမှာ လျှောက်သွားခဲ့ပြီးရင် အမောဖြေဖို့ အဲဒီအ အေးဆိုင်မှာ ဝင်နားရင်း ကော်ဖီတစ်ခွက်နဲ့ စာဖတ်လေ့ရှိပါတယ်။ တစ်နေ့တော့ ကျွန်မလိုပဲ အေးအေးလူလူစာဖတ်နေတဲ့ လူငယ်လေးတစ်ယောက် ကျွန်မဆီရောက် လာပြီး စကားပြောပါတယ်။ သူက လူငယ်အယ်ဒီတာလေးဖြစ်ပြီး သူ အလုပ်လုပ်တဲ့ တိုက်မှာ လည်း ကျွန်မ ပင်တိုင်ဆောင်းပါးရေးတဲ့ အတွက် လူချင်း ရင်းနှီးပါတယ်။

သူက စာအုပ်ခပ်ပါးပါးတစ်အုပ်ကိုပြပြီး သူသဘောကျကြောင်း၊ ဒါပေမဲ့ စာမျက်နှာ ၂၀ ကနေ တိုးပြီး မဖတ်နိုင်တော့လို့ အန်တီဖတ်ကြည့်ပါလို့ ပြောပါတယ်။ သူ့စာအုပ်နာမည်က "Journalism... a very short introduction..." ဖြစ်ပြီး Oxford တက္ကသိုလ် ပုံနှိပ်တိုက်က ထုတ်တာပါ။ Oxford ထွက် စာအုပ်များ ပညာသားပါပါ ရေးလေ့ရှိကြောင်း ကျွန်မ သိပြီးဖြစ်ပါတယ်။

သူက ဒီစာအုပ်ကို စာကြည့်တိုက်တစ်ခုက ငှားလာတာမို့ ကျွန်မအတွက် ဖတ်ချိန် သိပ်မရပါဘူး။ ကျွန်မလည်း သူပြောတဲ့ စာမျက်နှာ ၂၀ ကျော် ဖတ်ပြီးတဲ့ အခါ ဒီစာအုပ်ကို ပြန်ပေးရတော့မှာ မို့ ခပ်မြန်မြန် မိတ္တူကူးရပါတယ်။ ပြီးတော့ အေးအေးဆေးဆေး ဖတ်ရင်း အမေလူထု

ဒေါ်အမာရဲ့ စကားတစ်ခုကို သတိရတယ်။ "ဘာသာပြန်တယ်ဆိုတာ ကိုယ်ဖတ်လို့ သိရတာတွေကို သူများကိုလည်း သိစေချင်လိုက်တာဆိုတဲ့ စေတနာနဲ့ လုပ်ရတာမျိုးပါ"တဲ့ ။

အမှန်ပါပဲ။ အဲဒီစေတနာ ကျွန်မရင်မှာ ဖူးပွင့်လာလို့ စာအုပ်ကို အပြီးမဖတ်နိုင်ခင်မှာ ပဲ စပြီး ဘာသာပြန်ခဲ့ပါတယ်။ နှစ်ပတ်စာလောက် ရတော့ Trust ဂျာနယ်ကို ပြပါတယ်။ ထည့်ချင်ရင် ထည့်ဖို့ ၊ မထည့်ချင်လည်း စာအုပ်ဖြစ်အောင် လုပ်မှာ လို့ ပြောလိုက်ပါတယ်။ Trust က ဖတ်ပြီး သဘောကျလို့ အပတ်စဉ်ထည့်တာနဲ့ ကျွန်မလည်း အပတ်စဉ် မဖြစ်မနေ ရေးဖြစ်ပါတယ်။ စာအုပ်တစ်ဝက်လောက်အရမှာ အလင်းသစ်စာပေကိုပြတော့ အလင်းသစ်ကလည်း ထုတ်သင့်တယ်လို့ ယူဆလို့ အခုလို စာအုပ်ဖြစ်လာပါပြီ။ ဒါ့အပြင် Today Top Star က Journalism သင်တန်းဖွင့်ချင်တယ်၊ ဒီဘာသာရပ်ကို သင်ပေးပါဆိုတော့ ဒီစာအုပ်ကိုပဲ လက်ကိုင်ပြုပြီး သင်ပေးခဲ့ပါတယ်။ ဒေါ်အမာပြောတဲ့ စေတနာတွေပါပဲ။ ဒါဟာ ကျွန်မရဲ့ သစ္စာလည်း ဖြစ်ပါတယ်။

**ရွှေကူမေနှင်း
အောက်တိုဘာ ၂၄၊ ၂၀၀၈ ခုနှစ်**

အခန်း (၁)
သတင်းသမားတို့ ဘဝ

သတင်းမီဒီယာလောကဆိုတာ လွတ်လပ်စွာ မွေးဖွားခဲ့တဲ့ ကိစ္စပါ။

Journalism ဆိုတဲ့ သတင်းစာပညာကလည်း အဆုံးမထင်အောင် ဆန့်ထုတ်လို့ ရတဲ့ ပညာရပ်ပါပဲ။ ဒါပေမဲ့ အခုအချိန်မှာ တော့ ဂျာနယ် လစ်တွေအတွက် အတော်မလွယ်တဲ့ အလုပ် ဖြစ်နေတယ်။ ၂၀၀၄ ခုနှစ် တစ်နှစ်အတွင်းမှာ ပဲ ဂျာနယ်လစ် သတင်းသမား ၆၅ ယောက်ဟာ သတင်းလိုက်ရင်း အသတ်ခံခဲ့ကြရတယ်။ ဒီအရေအတွက်ဟာ ၁၉၉၄ ခုနှစ်တုန်းက ၇၃ ယောက် သေဆုံးခဲ့ရပြီးတဲ့ နောက်ပိုင်း အများ ဆုံးပါပဲ။ ဆယ်စုနှစ်တစ်ခုလုံးအတွင်း သေဆုံးခဲ့သူတွေကို ရေတွက်မယ် ဆိုရင် တော့ ၃၃၇ ယောက်တောင် ရှိခဲ့ပါပြီ။ ဒီ ၃၃၇ ယောက်ထဲမှာ သတင်းဆိုင်ရာ အလုပ်သမားများ ဖြစ်ကြတဲ့ သုတေသီတွေ၊ ဘာသာပြန်သမားတွေ သေဆုံးခဲ့တာ မပါသေးပါဘူး။

အထက်ပါသေဆုံးမှုတွေထဲမှာ သေဆုံးမှု အများ ဆုံးဟာ လူမသိ သူမသိ သေခဲ့ကြတာပါ။ ဒါပေမဲ့ ဝေါလ်စထရီဂျာနယ်က သတင်းထောက် ဒယ်နီယယ်လ်ပါးလ် သေဆုံးရပုံကတော့ လူသိရှင်ကြားပါ။ အသက် ၃၈ နှစ်အရွယ် ပါးလ်ဟာ ၂၀၀၁ ခုနှစ် စက်တင်ဘာလ ၁၁ ရက်က နယူးယောက်နဲ့ ဝါရှင်တန်မှာ အကြမ်းဖက် တိုက်ခိုက်ခံရမှုနဲ့ ပတ်သက်ပြီး အစ္စလာမ်စစ်သွေးကြွတွေရဲ့ လုပ်ရပ်တွေကို ထောက်လှမ်းဖို့ ပါကစ္စတန်ကို သွားခဲ့တယ်။ ပါကစ္စတန်မှာ ပြန်ပေးဆွဲအဖမ်းခံရပြီး ချုပ်နှောင်ထားခဲ့တယ်။ နောက်ဆုံးမှာ လည်ပင်းကို အလျားလိုက် အလှီးခံခဲ့ရပုံကို ဓာတ်ပုံနှင့်တကွ ပြခဲ့ကြတယ်။ ဗီဒီယိုတိပ်ခွေတစ်ခွေထဲမှာ ခေါင်းပြတ်တစ်ခုကို ရမ်းပြနေပုံ ရိုက်ပြထားပြီး အဲဒီဗီဒီယိုခွေကို အမေရိကန်က အစိုးရအရာရှိကြီးတွေဆီ ပို့ခဲ့ကြတယ်။ သဘောကတော့ ဒီလူသတ်မှုကို နိုင်

ငံရေးကိစ္စနဲ့ လုပ်ခဲ့ကြောင်း ခိုင်မာအောင် ပြသခဲ့တာပါ။ ပါးလံရဲ့ ဇနီးက ကိုယ်ဝန်နဲ့ ကျန်ရစ်ခဲ့ပါတယ်။ အဲဒီဇနီးက ပြောကြားရာမှာ သူ့ခင်ပွန်းဟာ အဲဒီနေရာကိုသွားဖို့ အမြဲတမ်း အတွန်းခံခဲ့ရတယ်လို့ ဆိုပါတယ်။

အဲသလို ပါးလံသေဆုံးခဲ့တဲ့ နှစ်မှာ ပဲ သေဆုံးခဲ့ကြတဲ့ တခြားဂျာနယ်လစ် ၃၆ ဦးထဲမှာ ၈ ဦးဟာ အမေရိကန်တပ်တွေ အာဖဂန်နစ္စတန်ကို တာလီဘန်တို့ လက်ကရယူဖို့ စတင်တိုက်ခိုက်တဲ့ ရက်သတ္တပတ်အနည်းငယ်အတွင်းမှာ သေဆုံးခဲ့ကြတာပါ။

အီရတ်ကိုကျူးကျော်ပြီး နောက်ပိုင်းမှာ လည်း အဖမ်းခံခဲ့ရတဲ့ လူအများ အပြားထဲမှာ ဂျာနယ်လစ်တွေ အများကြီးပါဝင်ခဲ့ပါတယ်။ ၂၀၀၄ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလတုန်းက ဆော်ဒီအာရေဗျပိုင် ရုပ်သံသတင်းဌာနတစ်ခုမှာ ကားဗုံးပေါက်ကွဲမှု ဖြစ်ခဲ့တယ်။ အဲဒီဗုံးပေါက်ကွဲမှုမှာ အမှုထမ်း ၅ ဦးအပြင် အခြားသူ ၁၄ ဦး သေဆုံးခဲ့ရာမှာ သတင်းသမား ၅ဦး ပါဝင်ခဲ့ပါတယ်။ ဒီကိစ္စနဲ့ ပတ်သက်ပြီး ဂျီဟတ်အဖွဲ့က ကြေညာရာမှာ အခုဖြစ်နေတဲ့ ပဋိပက္ခတွေမှာ သတင်းဌာနက သတင်းပို့ခြင်းကို ‘သတိပေးရုံ’ လုပ်လိုက်တာလို့ ဆိုပါတယ်။ ဒီလိုပဋိပက္ခ တိုက်ပွဲလမ်းကြောင်းမှာ ဂျာနယ်လစ်တွေဟာ ဓားစာခံဖြစ်နေတယ်။

၁၉၉၅ ခုနှစ်မှ ၂၀၀၄ ခုနှစ်အထိ ဆယ်နှစ်အတွင်း အတည်ပြုပြီး စာရင်းများ အရ သေဆုံးသူ သတင်းသမားအရေအတွက်ဟာ အီရတ်မှာ ၃၆ ဦး၊ အမ်လ်ဂျီရီးယားမှာ ၃၃ ဦး၊ ကိုလံဘီယာမှာ ၃၀ဦး၊ ရုရှားမှာ ၂၉ ဦး၊ ဖိလစ်ပိုင်မှာ ၂၂ ဦး၊ အိန္ဒိယမှာ ၁၆ ဦး၊ ဆီရာလီယွန်မှာ ၁၅ ဦး၊ ဘရာဇီးလ်မှာ ၁၂ ဦး၊ အာဖဂန်နစ္စတန်မှာ ၁၀ ဦး၊ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်မှာ ၁၀ ဦး၊ မက္ကစီကိုမှာ ၉ဦးတို့ ဖြစ်ကြောင်း သိရပါတယ်။

သတင်းဆရာများ ကာကွယ်ရေး ကော်မတီ (CPJ) ရဲ့ အဆိုမှာ တော့ ၂၀၀၁ ခုနှစ်မှာ သေဆုံးခဲ့ရတဲ့ ၃၇ ဦးထဲမှာ အများ စုဟာ မှုခင်းနဲ့ လာဘ်စားမှုသတင်းတွေ ပို့ခဲ့လို့ ဖြစ်တာပါလို့ ဆိုပါတယ်။ အဲဒီနှစ်ထဲမှာ ပဲစက်တင်ဘာလ ၁၁ ရက်နောက်ပိုင်းမှာ အဖမ်းခံခဲ့တဲ့ အမှုပေါင်း ၁၁၈ခု ရှိကြောင်း သိရပါတယ်။ ဘရော်နီကာ ဆိုတဲ့ သတင်းထောက် အမျိုးသမီးလေးဆိုရင် သူ့ကားထဲမှာ သေနတ်ပစ်ခံခဲ့ရတာပါ။ အဲဒီမတိုင်ခင် တစ်နှစ်တုန်းကလည်း သူ့အိမ်ထဲကို မျက်နှာဖုံးနှင့် လူတစ်ယောက် ဝင်လာပြီး နားထင်ကို သေနတ်ချိန်ပြီးမှ ပေါင်ကို ပစ်သွားခဲ့တယ်။ ဒါဟာ သတင်းထောက်တွေရဲ့ ဘဝမလုံခြုံမှုသက်သေပါ။

သေဆုံးသူများ စာရင်းကို ကြည့်ရင် သတင်းသမားဘဝဟာ ဘယ်လောက် အန္တရာယ်များ တယ်ဆိုတာ သိနိုင်ပါတယ်။ အန္တရာယ် အကြီးဆုံးနိုင်ငံကိုလည်း သိနိုင်ပါတယ်။ အကြမ်းဖက်မှုနှိမ်နင်းရေး စတင်ခဲ့တဲ့ အချိန်မှာ သတင်းသမားတွေဟာ ပစ်မှတ်တွေ ဖြစ်လာခဲ့တယ်။ တစ်ခါတလေ အနီးကပ် သေနတ်ပစ်ခံရတယ်။ တစ်ခါတလေ ဖုံးထိတယ်။ ကိုယ့်အိမ်ထဲ နေရင်းတောင် သေကြရပါတယ်။

အကောင်းမြင် ဝါဒသမားတွေကတော့ တစ်ချိန်ကျရင် ဒီမိုကရေစီရေး၊ ပညာရေးနဲ့ သတင်းလောကလွတ်လပ်ရေးတွေ ခိုင်မာလာမှာ ပါလို့ ယုံကြည်နေကြလေရဲ့ ။ အဆိုမြင်ဝါဒီတွေကလည်း လွတ်လပ်သော သတင်းစာပညာဆိုတဲ့ နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး လွတ်လပ်မှုအားလုံးကို ညွှန်းဆိုထားတဲ့ အနောက်တိုင်းအယူအဆကို ဆန့်ကျင်နိုင်တဲ့ ယဉ်ကျေးမှု အင်အားတွေ မရှိဘူးလားလို့ မေးနေကြတယ်။

တကယ်တော့ သတင်းလွတ်လပ်ခွင့်ကို ကြွေးကြော်ခဲ့ကြတာ နှစ်ပေါင်း ၃၅၀ ရှိပါပြီ။ အင်္ဂလိပ်လူမျိုးတွေဟာ ဘာသာရေးအရ ‘ရောမ

‘အာဏာပိုင်များ ရဲ့ ချုပ်ကိုင်မှုက ခွဲထွက်ပြီး ပရိတ်တက်စတင့် ခရစ်ယာန် ရယ်လို့ ပြန်လည်ပြုပြင်ရေး လုပ်ကတည်းကပါ။ ၁၆၄၂-၄၈ ခုနှစ်မှာ အင်္ဂလန်နိုင်ငံ ပြည်တွင်းစစ် ဖြစ်ခဲ့ရတယ်။ နီပတ်ဘလီကင်တွေက ဧကရာဇ်စနစ်ကို တွန်းလှန်ခဲ့တယ်။ အဲဒီမှာ ဂျန်မီလ်တန်က ပထမဆုံးတောင်းဆိုခဲ့တာဟာ ‘လွတ်လပ်စွာဖော်ထုတ်ခွင့်’ဖြစ်တယ်။

အဲဒီကစပြီး အင်္ဂလိပ်သတင်းလောက ခြေလှမ်းလေးတစ်ခု စခဲ့တာပါ။

အခန်း (၂) သတင်းစာသမိုင်းအစ

အင်္ဂလန်နိုင်ငံ ပြည်တွင်းစစ် (၁၆၄၂-၄၈) ဖြစ်ပွားချိန်ကစပြီး ရီပတ် ပလီကင်တွေက ဧကရာဇ်စနစ်ကို တွန်းဖို့ခွဲကြတယ်။ ဂျန်မီလ်တန်ရဲ့ အဓိကတောင်းဆိုမှုဖြစ်တဲ့ ‘ကျွန်တော်တို့ သိရှိဖို့ လွတ်လပ်ခွင့်ပေးပါ။ ပြောဖို့ လွတ်လပ်ခွင့်ပေးပါ။ ငြင်းခုံဖို့ လွတ်လပ်ခွင့်ပေးပါ။ လွတ်လပ် ခွင့်အားလုံးထက် အထက်ပါလွတ်လပ်ခွင့်တွေကို ပေးပါ’ဆိုတဲ့ စကား ထင်ရှားလာခဲ့တယ်။

အဲဒီအချိန်ကစပြီး အင်္ဂလန်ရဲ့ သတင်းစာပညာ ခြေလှမ်းသေးသေး လေး စတင်ခဲ့တာ ဖြစ်ပါတယ်။ နောက်တော့ ထင်ရှားတဲ့ သတင်းစာဆ ရာကြီးတွေ ပေါ်လာခဲ့တယ်။ ဥပမာပြောရရင် ဒယ်နီယယ်လ်ဒီဖိုး၊ ဂျော် နသန်ဆွစ်၊ ဂျန်ဝီ၊ သောမတ်စ်ပိန်းတို့ ပါ။ သူတို့ ဟာ နိုင်ငံရဲ့ ရှေ့ဆောင် လူကြီးတွေ ဖြစ်လာခဲ့တယ်။ သောမတ်စ်ပိန်းဆိုရင် ကမ္ဘာကို လွှမ်းမိုးနိုင် ခဲ့တယ်။

အဲဒီသတင်းစာဆရာကြီးတွေဟာ သတင်းစာဆရာအဖြစ် ချက်ချင်း ရောက်ခဲ့တာ မဟုတ်ပါဘူး။ သတင်းထောက်လှမ်းဖို့ အတွက် ပြောင်ပြောင်တင်းတင်း အလုပ်ကတ်ပြားဆွဲ ကင်မရာကိုင်ပြီး ဝင်ခဲ့ရ တာ မဟုတ်ပါဘူး။ ဒီဖိုး ရေးခဲ့ဖူးပါတယ်။ ‘အဲဒီတုန်းက သတင်းလိုက်

တဲ့ လူတွေဟာ ကော်ဖီဆိုင်မှာ အလုပ်သမားအဖြစ် လုပ်ခဲ့ကြရတယ်။ သူများ တွေပြောတာ ဆိုတာ ကြားရအောင်ပေါ့။ အစည်းအဝေးတွေမှာ ဆိုရင် စာရေးလေးတစ်ယောက်နဲ့ အင်တာဗျူးလုပ်နိုင်ဖို့ ၊ သတင်းလေး အစအနရဖို့ တံခါးစောင့်နဲ့ ပေါင်းခဲ့ရတာပါ။ တချို့ကို တစ်သျှိုလင်လောက် ပေးပြီး တချို့ကျ ဝိုင်လေးတစ်ကျိုက်စာ ပေးပြီး သတင်းယူခဲ့ကြတာ ပါ။

မည်သို့ပင်ဆိုစေကာမူ ဂျာနယ်လစ်ဇင်အလုပ်ဆိုတာ ဗြိတိသျှကျွန်းစုမှာ ပေါ်ပေါက်လာခဲ့ပါပြီ။ နောင်အခါ လန်ဒန်မီဒီယာဆိုတဲ့ အဆောက်အအုံကြီးကို ဖလီလမ်းမှာ တည်ထောင်နိုင်ခဲ့တယ်။

ဒီဖိုးရဲ့ ဆောင်ရွက်မှုထက် သောမတ်စ်ပိန်းရဲ့ ပါဝင်လုပ်ဆောင်မှုက သာလွန်ခဲ့ပါတယ်။ ပိန်းက အတ္တလန်တိတ် သမုဒ္ဒရာကမ်းနှစ်ဖက်ကို လွှမ်းမိုးနိုင်ခဲ့တယ်။ သူဟာ ၁၇၄၄ ခုနှစ်မှာ ဖီလာဒယ်ဖီးယားမြို့ကို သင်္ဘောနဲ့ သွားရောက်ခဲ့ပြီး ၂ နှစ်အကြာမှာ Common Sense ဆိုတဲ့ စာတမ်းကို ရေးသားထုတ်ဝေခဲ့တယ်။ အကြောင်းအရာကတော့ ဗြိတိသျှအုပ်ချုပ်ရေးအောက်က အမေရိကန် လွတ်လပ်ရေး ရရှိဖို့ ပါ။ အဲဒီစာအုပ်က အမေရိကမှာ အရောင်းရဆုံး ဘတ်စ်ဆဲလား ဖြစ်သွားတယ်။ ပြင်သစ်နဲ့ ဥရောပမှာ လည်း ရေပန်းစားသွားတယ်။ နောက်နှစ်မှာ တော့ ပိန်းဟာ အင်္ဂလန်ကိုပြန်ပြီး Rights of Man ဆိုတဲ့ လူ့အခွင့်အရေးစာအုပ်ကို ရေးပါတယ်။ လူသားတွေမှာ မိမိကိုယ်မိမိအုပ်ချုပ်ဖို့ သဘာဝတရားအရ အခွင့်အရေးရှိတယ်ဆိုတာကို ငြင်းခုံထားခြင်း ဖြစ်ပါတယ်။ အမွေဆက်ခံလို့ ဖြစ်လာတဲ့ မြို့စားနယ်စား၊ ပဒေသရာဇ်တွေရဲ့ အုပ်ချုပ်ခြင်းကိုမခံဖို့ ရေးတာပါ။ အဲဒီစာအုပ်ကြောင့် နိုင်ငံတော်လှန်ပုန်ကန်မှုလို့ စွပ်စွဲခံရတဲ့ အခါ ပြင်သစ်ကို ထွက်ပြေးခဲ့ရတယ်။ ပြင်သစ်မှာ အမျိုးသားညီလာခံ ဒုတိယအကြီးအကဲအဖြစ် အရွေးခံရတယ်။ ပြင်သစ်တော်လှန်ရေးမှာ

ပါခဲ့တယ်။ ဒီလုပ်ရပ်ကြောင့် အကျဉ်းခံရပြီး သေဘေးက သိသီလေး လွတ်ခဲ့တယ်။

အဲဒီနောက် ပိန်းဟာ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုရယ်လို့ ထူထောင်ပြီး လွတ်လပ်ရေးရပြီးတဲ့ နိုင်ငံဆီ ပြန်သွားပြန်တယ်။ အဲဒီမှာ ပဲ သူဟာ အာဏာနဲ့ ဂျာနယ်လစ်ဇင်အကြား မသက်မသာဘဝကို ဖြတ်သန်းပြီး ၁၈၀၉ ခုနှစ်လောက်မှာ ကွယ်လွန်သွားခဲ့ပါတယ်။ သေသည် အထိ ခရစ်တော်ကို ကိုးကွယ်မှုကို ပြင်းပြင်းထန်ထန် ငြင်းဆန်ခဲ့တဲ့ သူပါပဲ။

အခုပြောတဲ့ မီလ်တန်နဲ့ သောမတ်စ်ပိန်းတို့ ရဲ့ အယူအဆတွေဟာ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု အခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲရာမှာ အခြေခံတွေ ဖြစ်လာခဲ့တယ်။ (သတင်းစာဆရာဟာ နိုင်ငံရေးသမားတွေရဲ့ ရှေ့မှာ ရှိတယ်လို့ ပြောနိုင်ပါရဲ့) အမေရိကန်အခြေခံဥပဒေကို ပြန်လည် ပြုပြင်တဲ့ အခါမှာ ပထမပြင်ဆင်ချက်မှာ ‘လွှတ်တော်သည် ဥပဒေမပြုရ။ သတင်းစာလွတ်လပ်မှုကို ပေးရမည်’ဆိုပြီး ဖြစ်လာခဲ့တယ်။ ဒါဟာ ဒီခေတ်သတင်းလွတ်လပ်ခွင့်ကို ပို့ဆောင်ခဲ့တာပါပဲ။

အဲဒီအခွင့်ကို အမေရိကန်သမ္မတဖြစ်လာမယ့် သောမတ်စ်ဂျက်ဖာဆင်က ဗိုလ်မှူးအက်ဝပ်ဆီ ၁၇၈၇ မှာ ရေးခဲ့တဲ့ စာထဲ ထည့်ရေးခဲ့ပါသေးတယ်။ ‘လူထုသဘောထားကို အခြေခံတဲ့ ကျုပ်တို့ အစိုးရက ပထမဆုံး ရည်ရွယ်ချက်ဟာ အဲဒီ လွတ်လပ်မှုအခွင့်အရေးပဲ’တဲ့ ။

ပြင်သစ်တော်လှန်ရေးမှာ လည်း သတင်းစာဆရာကြီးပိန်းရဲ့ လွှမ်းမိုးမှု ဩဇာကြီးမားခဲ့တာပါပဲ။ လူထုကို ဩဇာညောင်းဖို့ သတင်းစာဆရာတွေကို အသုံးပြုခဲ့ကြတယ်။ နိုင်ငံရေးပါတီတွေထဲမှာ အစိုးရအဖွဲ့တွေထဲမှာ သတင်းစာဆရာတွေကို တိုက်ရိုက်ခေါ်ယူခဲ့တာတွေ ရှိတယ်။ စွန့်စားရတာတွေလည်း အများကြီးပါ။ သတင်းစာကြီးတစ်စောင်ဖြစ်တဲ့

Ami du People သတင်းစာရဲ့ အယ်ဒီတာ ဂျိန်းပေါလ်မာရတ်ဆိုရင် ရေချိုးခန်းထဲမှာ အသတ်ခံခဲ့ရတယ်။ သူ့သွေးအိုင်ကြားမှာ သတင်းစာတစ်စောင် သွေးစွန်းနေခဲ့တယ်။ သတင်းစာကို မကျေနပ်လို့ သတ်တာလို့ ဆိုလိုတာပါပဲ။

ဝေဖန်ရေးဆရာတစ်ယောက်က ဆိုရင် ပြင်သစ်တော်လှန်ရေးကို သတင်းစာလောကရဲ့ ဂိုဏ်းကြီးလို့ တောင် ဖော်ပြခဲ့ပါသေးတယ်။ ဒီကနေ့ မော်ဒန်လူ့အဖွဲ့အစည်းထဲ ရောက်ခဲ့ရတာဟာ ပန်းခင်းသောလမ်းတစ်ခု မဟုတ်ပါဘူး။

ပြင်သစ်တော်လှန်ရေးကာလမှာ သတင်းစာကြီးတစ်စောင်ဟာ သူ့အယ်ဒီတာရဲ့ သွေးတွေစွန်းပြီး ရေချိုးခန်းထဲမှာ အထားခံခဲ့ရတယ်ဆိုတဲ့ အဖြစ်ဟာ မီဒီယာသမိုင်းမှာ မမေ့အပ်တဲ့ အဖြစ်ဆိုးပါ။ အသတ်ခံရတဲ့ နေရာကလည်း သတင်းစာဆရာရဲ့ နေအိမ် ရေချိုးခန်းထဲမှာ မို့ သတင်းစာသမားများ ရဲ့ ဘဝ ဘယ်လောက်ကြီးမားတဲ့ အန္တရာယ်ကြားထဲ နေခဲ့ရတယ်ဆိုတာ ထင်ရှားခဲ့ပါတယ်။ ဒါက ပြင်သစ်သတင်းလောက အစပါ။

အဲဒီကြီးမားတဲ့ သတင်းလောကအမွေကို ဒီနေ့ ပြင်သစ်သတင်းလောကအနေနှင့် ဆက်ခံခဲ့ရပါတယ်။ ပြင်သစ်သတင်း လောကဟာ ပြင်သစ်တော်လှန်ရေး ဆိုတဲ့ နိုင်ငံရေးလောကမှာ ပေါက်ဖွားခဲ့တဲ့ အတွက် သာမန်မျက်မြင်သတင်းကို ထောက်လှမ်းသတင်းပို့ခြင်းသာမကဘဲ စွန့်စားခန်းတွေ၊ ပညာရှင်အတွေးတွေ ပိုမိုပါဝင်တဲ့ အက်ဆေးတွေ ရေးသားခြင်းများ ခဲ့တယ်။ ဒါကြောင့် ပြင်သစ်သတင်းလောကဟာ သူနဲ့ မတိမ်းမယိမ်းပေါ်လာတဲ့ အင်္ဂလိပ်-ဆက်ဆွန်အရေးအခင်း ဗြိတိသျှသတင်းလောကထက် ထိလွယ်ရှလွယ်ဖြစ်ခဲ့တယ်။ အထူးသဖြင့် လူတစ်ဦးချ

င်းရဲ့ သီးသန့်ဘဝအတွက် ထိခိုက်စေခဲ့တယ်။ သမိုင်းဆရာတစ်ဦးဖြစ်တဲ့ ဂျက်ရစ်ချတ်ဆင်ဆာရဲ့ အဆိုအရ ပြင်သစ်တော်လှန်ရေးကာလက သတင်းဆရာတွေဟာ သူတို့ ကိုယ်သူတို့ အဲဒီအရေးတော်ပုံရဲ့ အဖြစ်အပျက်တစ်လျှောက်လုံးကို လွှမ်းမိုးဖို့ တာဝန်ရှိတဲ့ နိုင်ငံရေးသမားတွေလို့ ယေဘုယျအားဖြင့် မြင်ကြတယ်။ သတင်းစာလောကရဲ့ ကျင့်ဝတ်ဆိုတာ တွေကို သစ္စာစောင့်ထိန်းခြင်းနည်းတယ်လို့ ဆိုပါတယ်။

အဲဒီအချိန်မှ အာရှအခြေအနေက ဘာလဲ။

ဒီမိုကရေစီရေး ဖော်ဆောင်လာခဲ့ကြတဲ့ ကြာရှည်ကြာများ ကာလတစ်လျှောက်လုံး အင်္ဂလိပ်နဲ့ အမေရိကန်သတင်းစာတွေဟာ ကမ္ဘာမှာ ပထမဆုံးလွှမ်းမိုးခဲ့တဲ့ သတင်းလောက မဟုတ်ဘူး ဆိုတာ မှတ်ဖို့ အရေးကြီးပါတယ်။ ဥပမာ- ပြောရရင် ဥရောပနဲ့ ပြင်သစ်မှာ တော်လှန်ရေးတွေမပေါ်ခင် ရာစုများ စွာကတည်းက တရုတ်ပြည်မှာ တရားဝင်သတင်းလွှာတွေ ရှိခဲ့တယ်။ တရုတ်လို (tipao) လို့ ခေါ်ပါတယ်။

အဲသလို တရားဝင်သတင်းလွှာတွေ ထုနဲ့ ထည့်နဲ့ ထုတ်ပြန်ရတာက တော့ အဲဒီအချိန်မှာ တရုတ်ပုဂ္ဂလိက သတင်းစာလုပ်ငန်းတွေ အလုံအလောက် ရှိနေပြီမို့ အဲဒီပုဂ္ဂလိက သတင်းစာတွေကို နှိပ်ကွပ်ဖို့ လိုတယ်လို့ ယူဆလို့ ပါပဲ။ အဲဒီအချိန်မှာ အုပ်ချုပ်နေသူများက ဆွန်မင်းဆက် (၉၆၀-၁၂၇၉)ဖြစ်ပါတယ်။

ဒီနေ့ခေတ် တရုတ်အာဏာပိုင်များ အနေနဲ့ တရုတ်ပြည်မကြီးကို ရော ယခင် ဗြိတိသျှကိုလိုနီဖြစ်ခဲ့တဲ့ ဟောင်ကောင်ကိုပါ သတင်းစာလွတ်လပ်ခွင့်နဲ့ ပတ်သက်ပြီး ပြုမူပုံဟာ အနောက်နိုင်ငံရဲ့ လွတ်လပ်စွာ ရပ်တည်မှုက လိုလားအောင် ကြိုးစားထားခြင်း ဖြစ်ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ ဒီအရပ်ဒေသရဲ့ သမိုင်းအစဉ်အလာနဲ့ ယဉ်ကျေးမှုတွေကတော့ ဥရောပနဲ့ အ

မေရီက သတင်းဌာနတွေရဲ့ တန်ဖိုးတွေကို ပုံတူပွားဖို့ မမျှော်လင့်နိုင်ပါဘူး။ ‘တရုတ်ပြည်တောင်ပိုင်း နံနက်ပိုင်းသတင်းစဉ်’လို သတင်းစာမျိုးရဲ့ သမိုင်းနဲ့ ယဉ်ကျေးမှုမှာ ဆိုရင် ဗြိတိသျှကိုလိုနီ လက်အောက်မှာ နေစဉ်က သူ့ကိုယ်ပိုင်ဟန်အတိုင်း တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံနဲ့ ပြန်လည်ပူးပေါင်းရေးလမ်းစဉ်ပဲ ဖြစ်တယ်။

စင်ကာပူလို ကိုလိုနီလက်အောက်က လွတ်မြောက်လာလာချင်း အလျင်အမြန် ခေတ်မီတိုးတက်လာပါတယ် ဆိုတဲ့ ကျွန်းနိုင်ငံလေးမှာတောင် တင်းမာမှုတွေ မြင်နေရတယ်။ စီးပွားရေးတိုးတက်တယ်၊ နည်းပညာတွေ ဖွံ့ဖြိုးတယ်၊ အသစ်တွေ ပေါ်ပေါက်နေတယ်ဆိုပေမဲ့ အနောက်နိုင်ငံရဲ့ မျက်စိထဲမှာ တော့ စင်ကာပူအစိုးရရဲ့ သတင်းကျပ်တည်းမှုတွေ၊ ဆင်ဆာဖြတ်တောက်မှုတွေဟာ အနောက်တိုင်းရဲ့ လေးစားမှုအခံရဆုံးဖြစ်တဲ့ အီကောနောမစ်လို၊ ဝေါလ်စထရီတို့လို ကုမ္ပဏီတွေနဲ့ ပဋိပက္ခ ဖြစ်နေသေးတာပါပဲ။

ဆိုဗီယက်ရုရှားရဲ့ သတင်းလောကအခြေအနေဟာ ထောင်စုနှစ် အသစ်ဝင်ခါစမှာ အတော်လေး ရှုပ်ထွေးခဲ့တာကို မြင်ရပါတယ်။ ဆိုဗီယက်ခေတ် မော်စကိုမှာ ကျင်းပတဲ့ သတင်းစာညီလာခံကိုကြည့်ရင် ရုရှားပါလီမန်က ထိပ်တန်းခေါင်းဆောင်တွေ၊ နိုင်ငံတော်အစိုးရပိုင် ရုပ်မြင်သံကြားဌာနက အာဏာပိုင်လူကြီးတွေကို မော်စကိုသတင်းစာဆရာများ နဲ့ အတူ ရုရှားတလွှားက အတွေ့အကြုံမရှိတဲ့ သတင်းစာလူငယ်တစ်စုတို့ ကိုပါ တွေ့မြင်နိုင်ပါတယ်။ အဲဒါဟာ ရုရှားသတင်းမီဒီယာလောကရဲ့ အမှန်မြင်ကွင်းပါပဲ။ အဲဒီကာလက ဆိုဗီယက်ရဲ့ ခိုင်မြဲမှုမှေးမှိန်ခြင်းနဲ့ အကြမ်းဖက်အရင်းရှင်ဝါဒရဲ့ အားပြိုင်မှုမှူးဝေနေတဲ့ အချိန်ပါ။

အဲဒီအချိန်က ‘အိုင်ရင်းနာ’ဆိုတဲ့ သတင်းစာဆရာမတစ်ယောက်ကို လည်း ညီလာခံတက်တာ တွေ့ခဲ့ရပါတယ်။ သူဟာ နိုင်ငံရေးသတင်း အဓိကလောလောဆယ် အဖြစ်အပျက်တွေကို ဗော်လ်ဂါမှာ အခြေစိုက်ထားတဲ့ ရုပ်မြင်သံကြားကနေ အင်တာဗျူးအဖြစ် ထုတ်လွှင့်နေသူပါ။ သူ့အ င်တ ၁၁ ဗျူးတွေ့မှ ၁ အတော်လေး တွင် ကျယ်ပါတယ်။ အနောက်နိုင်ငံမှာ ဒါမျိုးဟာ ပရိဂျူဆာနဲ့ ပရက်ဇင်တာ (တင်ဆက်သူ) အတော်လေး ပြင်းပြင်းထန်ထန် ငြင်းခုံကြရတာမျိုးပါ။ အဲဒီသတင်းစာ ဆရာမကို စာရေးသူက မေးခဲ့ပါတယ်။ ‘ခင်ဗျားအနေနဲ့ အင်တာဗျူးရမယ့် လူတွေကို ဘယ်လိုလွှမ်းမိုးမှုရှိခဲ့ပါသလဲ’လို့ ။ ဒီအခါ သူဖြေတာက ‘ကျွန်မဘာသာ စိတ်ကြိုက်ရွေးချယ်ဖို့ ခွင့်ပြုထားပါတယ်။ အဲ.. ဟို.. ပေးကမ်းထားတဲ့ လူတွေက လွဲရင်ပေါ့’တဲ့ ။

‘ဘယ်လိုပါလဲ။ ဘယ်လိုပေးကမ်း ထားတဲ့ လူတွေလဲ’လို့ ပြန်မေးတဲ့ အခါ ‘အဓိကတော့ နိုင်ငံရေးသမားတွေနဲ့ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှင်ကြီးတွေပါ’တဲ့ ။

‘ဟုတ်လား။ ပေးတယ်ဆိုတော့ ဘယ်လောက်ပေးရလဲ’လို့ မေးတဲ့ အခါ ‘အမေရိကန် ဒေါ်လာတစ်ထောင်’တဲ့ ။ ပြီးတော့ ထပ်ပြောလိုက်ပါသေးတယ်။ ‘ဈေးနှုန်းကို သတ်မှတ်တာကတော့ ကြော်ငြာဌာနကပါ’တဲ့ ။

ဒီလိုငွေယူပြီး အင်တာဗျူးပေးရတဲ့ ကိစ္စမျိုးထက် ပိုပြီးဂုဏ်သိက္ခာမဲ့တဲ့ အဖြစ်တွေကိုလည်း သူက ရှင်းပြခဲ့ပါသေးတယ်။

ရွေးကောက်ပွဲကာလတွေဆိုရင် ဂျာနယ်လစ်တွေက ငွေတောင်းလို့ သိပ်ကောင်းတာပေါ့။ ဆိုဗီယက်ပြိုကွဲပြီးနောက်ပိုင်းမှာ ရုရှားရဲ့ နိုင်ငံရေးဘဝတွေကို အကြီးအကျယ် ကြိုးကိုင်သူတွေဟာ

စီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှင် တိုက်ကွန်းတွေနဲ့ ဂျာနယ်လစ်တွေပေါ့။ ဂျာနယ်
လစ်တွေကို ရွေးကောက်ပွဲ မဲဆွယ်ကာလတွေမှာ အလုပ်လုပ်ပေးဖို့ ဖိ
အားပေးခံကြရတယ်။ အဲဒီရက်သတ္တပတ် အနည်းငယ်အတွက် ရတဲ့ ငွေ
ကတော့ တစ်နှစ်လုံးလုပ်မှ ရတဲ့ ငွေပမာဏလောက် ရှိတယ်ဆိုပဲ။ ရွေး
ကောက်ပွဲကာလတွေမှာ အိုင်ရင်းနာလို ဂျာနယ်လစ်မျိုးဟာ အင်တာဗျူး
တင်ဆက်သူအဖြစ် လိုအပ်သူဖြစ်နေခဲ့တယ်။ ပါတီနိုင်ငံရေး အသံလွှင့်ချ
က်တွေမှာ ပဋိပက္ခတွေကို ရှင်းရှင်းကြီး တင်ဆက်ခဲ့တယ်။ အဲသလို အ
ရေးကိစ္စမျိုးကျရင် အိုင်ရင်းနာက ‘အေးစက်စက်စတိုင်’နဲ့ အင်တာဗျူး
လုပ်လေ့ရှိတယ်။ ဂျာနယ်လစ်နဲ့ မတူဘဲ မိုက်ကရိုဖုန်းကိုင်သူအဖြစ်ပဲ
လုပ်ရတာပါ။ ဒါနဲ့ စာရေးသူက ပြောလိုက်ဖြစ်ပါတယ်။ ‘အင်တာဗျူးလုပ်
တဲ့ အခါ မိုက်ကရိုဖုန်းအဖြစ် ဇွန်းကလေးကိုင်ပြီး ပြပါလား’လို့ ။ ဟု
တ်ပါတယ်။ ဇွန်းနဲ့ စားရတာမို့ပါ။ သို့မဟုတ် ဇွန်းနဲ့ ခွံကျွေးရတာမို့ပါ။
သူကလည်း ဒါကို ခါးခါးသီးသီး ဖြစ်ပါတယ်။ သို့သော် သူ ပြောင်းလဲဖို့
မစွမ်းနိုင်ခဲ့ဘူးတဲ့ ။

အဲဒါက ရုရှားရုပ်မြင်သံကြားတစ်ခု အကြောင်းပါ။

သတင်းစာတွေမှာ ဆိုရင် ပိုပြီး ကျပ်တည်းပါတယ်။

မော်စကိုရဲ့ တောင်ဘက် မိုင် ၁၀၀ လောက်အကွာမှာ ရှိတဲ့ မြို့လေး
တစ်မြို့မှာ ‘နိုင်ဗာရာဂေဇက်’ဆိုတဲ့ သတင်းစာတစ်စောင် ထုတ်တယ်။

အယ်ဒီတာက အလက်ဇန္ဒားယာဟိုတော့ဖ်တဲ့ ။ ၁၉၉၁ မှာ စပြီး ထု
တ်တာပါ။ စစ်အေးကာလအပြီး ဆိုပါတော့။ ဒီသတင်းစာလေးဟာလ
ည်း တခြားသတင်းစာ အများ စုနည်းတူ ကွန်မြူနစ်ပါတီရဲ့ ယန္တရားမှာ
သေးငယ်တဲ့ ဝက်အူရစ်လေးတစ်ခုပါပဲ။ ကွန်မြူနစ်လူငယ်အဖွဲ့ချုပ်ရဲ့
အသံကို ရေးရတယ်။ ကွန်မြူနစ်တွေရဲ့ သြဇာအမြင့်ဆုံးကာလမှာ စော

င်ရေငါးသောင်းနဲ့ အောင်လံလွှင့်ထူခဲ့တယ်။ ဒါပေမဲ့ ၂၀၀၁ ခုမှာ ကျတော့ စောင်ရေ လေးသောင်းအထိ ကျဆင်းခဲ့ပြီး ဒေသအုပ်ချုပ်ရေးမှူးရဲ့ အဆင်တန်ဆာမျှသာ ဖြစ်ခဲ့တော့တယ်။ တရားရုံးသတင်းမျိုးပဲ ပါနိုင်ခဲ့တယ်။ အဲဒီသတင်းစာအယ်ဒီတာ အလက်ဇန္ဒားကို စာရေးသူက သူ့အနာဂတ်အတွက် ဘယ်လိုမျှော်လင့်ထားပါသလဲလို့ မေးတဲ့ အခါ သူက ဖြေပါတယ်။ ‘ညဏ်ရည်ညဏ်သွေးရှိတဲ့ ထောက်လှမ်းမှုဆိုတာ လွတ်လပ်တဲ့ အမြင်ရှိဖို့ လိုပါတယ်။ ကျွန်တော့်အနေနဲ့ အခက်အခဲတွေကြားက အသက်ရှင်နိုင်လိမ့်မယ် ထင်ပါတယ်’တဲ့ ။

အဲဒီညီလာခံတုန်းကပဲ စာရေးသူဟာ အသံလွှင့်သမားတချို့နဲ့ တွေ့ခဲ့ပါသေးတယ်။ အခုအခါ ပုဂ္ဂလိက တစ်စိတ်တစ်ဒေသ ဖြစ်လာကြပြီဖြစ်တဲ့ ရုရှားရုပ်မြင်သံကြား စနစ်ကို ချုပ်ကိုင်ဖို့ တိုက်ပွဲဖြစ်နေတဲ့ အချိန်မှာပေါ့။ အဲဒီကာလဟာ ဘာလင်တံတိုင်းကြီး ဖြိုကျခါနီးအချိန်လည်း ဖြစ်ပါတယ်။ ဆိုဗီယက် အသံလွှင့်ဌာန၊ ရုပ်မြင်သံကြားဌာနတစ်ခုဖြစ်တဲ့ အော့စတင်ကီနိုကို စာရေးသူ သွားရောက် လေ့လာခဲ့ပါတယ်။ မနက်ပိုင်း ၁၁:၀၀ နာရီလောက် ရောက်သွားတဲ့ အခါ အဲဒီညနေမှာ ထုတ်လွှင့်မယ့် ရုပ်မြင်သံကြားသတင်းလွှာ ဖတ်ကြားဖို့ လေ့ကျင့်တာကို ကြည့်ချင်သလားလို့ အမေးခံရပါတယ်။

ကျွန်တော်က ညနေလွှင့်မယ့်ဟာကို ဘာကြောင့် လေ့ကျင့်တာလဲ။ ညနေမှာ ဘယ်လို အရေးကြီးသတင်းတွေ ရောက်လာမလဲဆိုတာ မသိသေးဘဲ ဘယ်လိုလုပ်ပြီး ကြိုတင်လေ့ကျင့်မှာ လဲလို့ မေးပါတယ်။ ဒီအခါ ကျွန်တော့်ကို ကြိုဆိုဧည့်ခံသူက ‘သတင်းလွှာက ရပြီးသားလေ။ အားလုံး ရှင်းလင်းပြီးသားပဲ’တဲ့ ။ ဆိုဗီယက်ရုရှားမှာ ရုပ်မြင်သံကြားသတင်းကို အဲသလို အထက်ကနေ ဗျူရိုကရေစီစနစ်နဲ့ ကြိုတင်စစ်ဆေးပြီးမှ လွှင့်ရတာကို မြင်ခဲ့ရပါတယ်။

စင်ကာပူနဲ့ ဆန့်ကျင်ဘက်ကတော့ ခေတ်သစ်ဂျပန် သတင်းလောက ပါ။ ဂျပန်မှာ က ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အပြီး သတင်းလွှတ်လပ်မှုကို ထွန်းတောက်စေပြီး အမျိုးသားအခြေခံဥပဒေကို အကာအကွယ်ပြုတယ်။ အစိုးရရဲ့ သတင်းစိစစ်မှု ဆင်ဆာမရှိဘူး။ ဒါပေမဲ့ ဂျပန်သတင်းလောကရဲ့ လုပ်ပုံကိုင်ပုံတွေက ပိုပြီးညှိနှိုင်းမှုရှိတယ်။ အတူတကွ ဆောင်ရွက်တတ်တယ်။ အများ သဘောတူတဲ့ အချက်ရှိတယ်။ အပြိုင်အဆိုင် နည်းတယ်။ အတွေးအခေါ်ကွဲလွဲမှု ပြင်းပြင်းထန်ထန် မရှိဘူး။ ဂျပန်သတင်းစာဆရာတွေဟာ ‘သတင်းစာကလပ်’ပေါင်း ထောင်နဲ့ ချီပြီး အတူလက်တွဲ လုပ်ဆောင်ကြတယ်။ ကွန်ရက် ဖွဲ့ထားကြတယ်။ အဓိကဌာနတွေ၊ ရင်းမြစ်တွေအားလုံး ချိတ်ဆက်ထားကြတယ်။ ဒီကလပ်အသင်းတွေက တရားဝင်မဟုတ်တဲ့ စည်းမျဉ်းတွေကို လိုက်နာကြတယ်။ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းမှုရှိကြတယ်။ အထင်မှား၊ အမြင်မှား၊ နားလည်မှု မှားတာတွေကို ရှောင်ကြတယ်။ ရှုပ်ရှုပ်ထွေးထွေး ကိစ္စတွေကို ရှောင်ကြတယ်။ ကြားနေတဲ့ သဘော ရှိကြတယ်။

၁၉ ရာစု စောစောပိုင်းရောက်တဲ့ အခါ ဥရောပ လွတ်လပ်ရေးဝါဒရဲ့ ပညာရှင်ဆန်သော အခြေခံပေါ်ကနေ ပိုမိုကျယ်ပြန့်တဲ့ အမြင်တွေ ရှိလာကြတယ်။ စီးပွားရေးမူဝါဒအမြင်မျိုး ရှိခဲ့ရာက အင်္ဂလိပ်ရေလက်ကြားကို ကျော်ပြီး ကြည့်ရှုခဲ့ကြတယ်။ စကော့တလန်လူမျိုး ဂျိမ်းစ်မီးလ်က ၁၈၁၁ခုနှစ်မှာ ‘လွှမ်းမိုးနိုင်သော’ဆိုတဲ့ စာတမ်း ရေးသားပြီး သတင်းလောကရဲ့ အန္တရာယ်တွေကို ထောက်ပြခဲ့တယ်။ သတင်းစာများ ဟာ နိုင်ငံရေးအာဏာ ထူထောင်ဖို့ လုပ်ရာက နိုင်ငံရေးအန္တရာယ်တွေနဲ့ တွေ့လာရပြီတဲ့ ။ အင်္ဂလန်၊ ဟော်လန်၊ ဆွစ်ဇာလန်၊ အမေရိကန် စတဲ့ နိုင်ငံရေးတည်ငြိမ်နေသူများ နဲ့ နှိုင်းယှဉ်ပြီး သွေးစွန်းတဲ့ ပြင်သစ်မှာ သတင်းစာလွတ်လပ်ခွင့် ရမယ့်အစား ချုပ်ကိုင်ခြင်း ခံနေရတယ်။ နောင်နှစ်ပေါ

င်း ၅၀ နီးပါး ကြာတဲ့ အခါ ဂျိမ်းစ်မီးလ်ရဲ့ သား ဂျန်စတီးဝပ်မီးလ်က ‘လွတ်လပ်မှုအပေါ်တွင်’ အမည်ဖြင့် စာတမ်းတစ်စောင် ထုတ်ဝေခဲ့တယ်။

‘လူသားဆိုသည် မှာ အတွေးအခေါ်မှ ဆင်းသက်သူဖြစ်ပြီး အတွေးအခေါ်ကို ဆက်လက် ကိုင်စွဲထားသူဖြစ်သည် ။ အတွေးအခေါ်မှန်ကန်လျှင် အမှားကို အမှန်နှင့် လဲလှယ်နိုင်သော အခွင့်အရေးကို ရရှိလိမ့်မည် ။ အတွေးအခေါ်မှားနေလျှင် အကျိုးကြီးမားသောအရာကို ဆုံးရှုံးလိမ့်မည်။ ရှင်းလင်းသောအမြင်များ ၊ အမှန်တရား၏ ပိုမိုအသက်ဝင်သောအရာများကို ဆုံးရှုံးရလိမ့်မည်’စသဖြင့် ရေးသားခဲ့ပါတယ်။

ဒါကြောင့် လွတ်လပ်မှုကို ဖက်တွယ်သူ လစ်ဘရယ်များ ဟာ သတင်းလွတ်လပ်မှုရဲ့ မိတ်ဆွေများ အဖြစ် ဒဿနိကနည်း၊ နိုင်ငံရေးနည်း၊ စီးပွားရေးနည်းများ ဖြင့် ပူးပေါင်းခဲ့ကြပါတယ်။
